

Генерал-лајтнант ВЕЉКО КОВАЧЕВИЋ

О НЕКИМ ПИТАЊИМА ТЕНКОВСКЕ ПОКРЕТНЕ ГРУПЕ

У овом чланку размотрићемо употребу тенковских и механизованих јединица у својству покретне групе за развијање тактичког успјеха у оперативни. Посебни услови нашег рата не дају нам довољно материјала за ову тему, јер до 1944 године ми нијесмо имали крупних тенковских јединица. Али, већ наше операције из 1944 и 1945 године, у којима су наше тенковске јединице као тенкови НПП учествовале и за гоњење непријатеља, па и у својству покретне групе, заслужују озбиљну студију, јер могу да нам пруже извјесне податке и по питању које ми овде обрађујемо.

Према томе, да би постављено питање што боље расвијетлили, ми ћемо се служити не само искуствима наше Армије, већ и онима, која су стечена у току прошлог рата на Источном бојишту гдје су тенковске јединице са обје ратујуће стране коришћене у до тада невиђеном обиму, тако да су постале једно од одлучујућих средстава маневра, развијања успјеха и опкољавања.

Покретна тенковска или механизована група је здружена јединица, која у свом саставу, поред великог броја тенкова и самоходне артиљерије, има своју моторизовану пјешадију, артиљерију, инжињерију и друге родове у толикој мјери да је способна да самостално води бој. Овакав састав покретне групе неопходан је, јер је искуство показало да тенкови сами, без уског садејства с другим родовима војске, не могу успјешно да рјешавају крупније задатке.

Покретна група може бити различитог састава, што зависи од њеног задатка, од карактера земљишта и материјалних могућности. У прошлом свјетском рату у Црвеној армији она се кретала од тенковске бригаде до тенковске дивизије, корпуса и армије. Истина, најређе се примјењивала бригада у својству покретне групе, а уколико се и примјењивала, њен је задатак био ограничен. Код нас, у Тршћанској операцији, уведена је непотпуна тенковска бригада са таквим задатком какав редовно рјешава крупнија јединица.

У операцијама Осмог корпуса и Четврте армије од 1944 до 1945 године, у наступању тих јединица од Мостара до Трста, Прва тенковска бригада имала је видну улогу не само у својству подршке пјешадије, него је у многим одлучујућим операцијама (одвајајући се далеко од ње) и самостално дејствовала у виду покретне групе, гонећи и разбијајући непријатеља и

омогућавајући брзо напредовање стрељачким дивизијама. Она је смјело дејствовала, заобилазила непријатељске борбене поретке дезорганизујући и стварајући пометњу у његовој позадини.

Ова бригада, у чијем је саставу било четири тенковска и један инжењерски батаљон, дивизион самоходних оруђа и оклопних аутомобила, имала је око 130 борбених возила и претстављала је снажну јединицу, са пробраним, прекаљеним и врло добро увјежбаним кадром и борачким саставом. У операцијама за ослобођење Далмације и Херцеговине она је била подијелена тако, да су два батаљона дјеловала у саставу Осмог корпуса, а два у саставу Двадесетдевете дивизије. У највише случајева она је коришћена за непосредну подршку пјешадије. У борбама око Шибеника и Книна у заједници са 26 дивизијом (Шибеник) и 26 и 19 дивизијом (Книн) обилазним маневром пресјекла је непријатељу правац повлачења. Појава тенкова на комуникацијама у позадини непријатеља, како између Шибеника и Дрниша, тако и између Книна и Грачаца, довела је брзо до његовог потпуног пораза.

У свим овим операцијама тенковска бригада претстављала је снажну ударну песницу, која је, својим брзим и смјелим маневрима, на тешком терену давала снажан темпо наступања Четвртој армији. Иако су тенковске јединице, све до избијања на стару италијанско-југословенску границу, углавном, коришћене за непосредну подршку пјешадије, често су се оне одвајале далеко испред ње, те смјелим и енергичним ударима на најосјетљивијим дјеловима непријатељског фронта давале видан допринос брзини наступања Четврте армије.

Но изразит случај коришћења тенкова у својству покретне групе је у Тршћанској операцији Четврте армије, а затим у наступању покретног одреда за гоњење од Трста према аустриској граници и Корушкој у циљу пресјецања правца повлачења непријатељским формацијама које су покушале да се повуку из Југославије, као и у операцији Прве армије при пробоју Сремског фронта.

Послије побједоносног наступања Четврта армија је наишла на јаку одбрану на отсјеку фронта Снежник — Клана — Ријека, гдје је непријатељ концентрисао снаге Деведесетседмог армиског корпуса и запосјео стару италијанско-југословенску границу на раније припремљеним утврђењима сталнога типа. Четврта армија извршила је својим главним снагама напад на овом отсјеку фронта, али овај правац није пружао изгледа за брзо постизање успјеха и претворио се у вишедневно рвање с непријатељем који се огорчено бранио, ријешен да не дозволи нашим јединицама пробој ка Ријечи и Трсту, како би Истру и Словеначко Приморје уступио англоамеричким трупама, које су напредовале кроз Сјеверну Италију без икаквог отпора, јер је тај фронт већ био капитулирао.

У тој ситуацији Врховни командант, маршал Тито, наредио је Четвртој армији да смјелим нападом и чим прије ослободи Истру и Трст. Команда армије, ноћу 24/25 априла, доноси одлуку да фронталним дејством привеже непријатеља на Ријечком правцу, гдје је концентрисао већину снага из Истре и Словеначког Приморја, а једновремено да главним снагама са крила крене ка Трсту, преносећи тежиште са правца Ријека — Трст на правац Презид — Машун — Трст. Извлачење јединица са фронта Клана — Ријека захтјевало би дуже времена и омогућило непријатељу да и он изврши помје-

рање својих снага сјеверно од Снежника гдје је Двдесета дивизија већ успјешно надирала. Ради реализације ове одлуке нијесу могле бити одвојене јединице са отсјека Клана — Ријека. Ново појачање Четврте армије, Двдесетдевета дивизија, још је била на маршу из Босне, па је зато одлучено да се за извршење овог задатка искористе: Двдесета дивизија, Једанаеста мото-стрељачка бригада, Прва тенковска бригада и јединице моторизоване и самоходне артиљерије.

Према тој одлуци непотпуна Прва тенковска бригада ноћу 26/27 априла извршила је покрет из рејона Сушак у рејон Машун. Ову маршруту од 90 км бригада је прешла ноћу у рекордном времену од неколико часова. Већ сјутрадан, ујутро 27 априла, садејствовала је Двдесетој дивизији у нападу на отсјеку Бач — Коритница. У току 27 и 28 априла извршен је пробој непријатељске одбране, и дејством у бок његовог распореда, наше јединице избиле су на линију Постојна—Св. Петар—Илирска Бистрица — Јелшане и створиле широку основицу за оперативно искоришћење оствареног пробоја. Командант и комесар Четврте армије на тој линији саопштили су тенковским и осталим јединицама наређење Врховног команданта и њихов задатак: ослобођење Трста.

Са те линије Прва тенковска бригада у непотпуном саставу, ојачана пјешадијом, артиљеријом и другим средствима добила је задатак да продужи брзо наступање у правцу Трста.

29 априла бригада је почела дејствовати у двије колоне у својству покретне групе за развијање успјеха. Десна колона наступала је правцем: Св. Петар — Дивача — Сежана — Опћине — Трст, а лијева: Кнежак — Дивача — Базовица — Трст. За њима су брзо и одлучно наступале јединице Двдесете дивизије и Једанаесте механизоване бригаде користећи и проширујући успјех тенкова.

Већ у току првог дана десна колона ушла је у Дивачу, а предвече и у Сежану. Лијева колона са успјехом се пробила, ушла у Козину и напала Базовицу (за њу су се водиле жестоке борбе) којом је овладала тек сјутрадан. 1 маја тенковске јединице продрле су у Трст.

Маневар тенковске бригаде и њено пребацивање у рејон Машуна на помоћни правац наступајуће Четврте армије био је одлучујући потез команде Четврте армије у овој операцији. Њиме је омогућено ослобођење Трста и потпуно отсјецање и окружење њемачког армског корпуса, који се бранио у рејону Ријека — Илирска Бистрица, на којој је просторији окружен и уништен овом смјелом и одлучном операцијом. Иако ова тенковска бригада, ни по снази, ни по саставу, није претстављала савремену покретну групу у правом смислу те ријечи, она је у потпуности испунила задатак покретне групе.

Маневарска способност ове јединице у периоду од 26 априла па до 1 маја била је беспрекорна. Она је за тих пар дана прешла под борбом пут од 150 км, што износи просјечно 30 км на дан. У току борбе у дубини она је само 29 априла прешла 40 км. Овакав смио и дрзак продор може се тумачити, поред осталог, високом свијешћу и херојством људског састава ове бригаде, на што је и рачунала команда Четврте армије постављајући јој такав задатак.

Организација садејства између Прве тенковске бригаде и наступајућих пјешадиских јединица, могло би се рећи, није била на нарочитој висини.

Није било ни довољно времена за његову организацију, јер је бригада, развивши се из марша, без икаквог очекујућег и полазног положаја, прво примила улогу подржавајућих тенкова, а касније прешла у гоњење и формирала се у покретну групу, без нарочитих, посебних припрема за организацију садејства.¹⁾

Дејство ове тенковске јединице утолико је успјешније што се одвијало, углавном, у изразито брдским условима гдје је њено коришћење ван путева ограничено.

Поред ослобођења Истре и Словеначког Приморја, Четврта армија имала је задатак да, заједно са Првом и Трећом армијом, онемогући непријатељу извлачење живе снаге и технике из Југославије у Аустрију. За извршење овог задатка 3 маја 1945 године оформљен је „Моторизовани покретни одред“ са задатком да избије у Корушку и да се споји са јединицама Треће армије. Овај одред, састављен од Једанаесте моторизоване бригаде, једног тенковског батаљона и једне батерије моторизоване ПТ артиљерије, формиран је у Базовици код Трста. Одред се кретао правцем Ајдовщина — Горица — Толмин — Кобарид. Код Кобарида сусрео се са англоамеричким јединицама, које су покушале да се пробију према Аустрији правцем Кобарид — Бовец — Крањска Гора, али су од тога одустале због великих сњижних намета. Наше јединице су у току ноћи прочистиле снјег и, уз велике напоре, поправиле мостове и овим правцем продужиле напредовање према Аустрији. 8 маја, после двочасовне борбе, заузета је Крањска Гора и у њој заробљено 500 Њемаца. У току 9 маја механизоване јединице једном колоном продужиле су напредовање према Целовцу, а другом дуж Саве Долинке избиле у Јесенице и разоружале 5.000 њемачких војника и официра, који су се из Љубљане повлачили према Аустрији, и тиме онемогућиле даље извлачење људства и технике непријатеља у Аустрију. У слиједећим данима одред је на линији Целовац — Бељак вршио разоружање непријатеља који се повлачио. Својим смјелим и брзим дејством овај моторизовани одред пресјекао је правац отступања непријатеља и онемогућио му даље повлачење.

За вријеме пробоја Сремског фронта и у току даљег наступања наше Прве армије према Загребу, априла и почетком маја 1945 године, Друга тенковска бригада коришћена је како у својству тенкова за подршку стрељачких дивизија, тако и у својству покретне групе за развијање успјеха, за гоњење и окружавање непријатеља. У току напада на први одбранбени појас непријатељске одбране Сремског фронта она је, у својству тенкова непосредне подршке, потпомагала Прву пролетерску и Двдесетпрву српску дивизију на правцу главног наступања армије. Стрељачке дивизије, подржаване тенковима, брзо су сломиле непријатељску одбрану и оствариле повољне услове за увођење другог ешелона и садејство тенкова с њим као покретне групе за развијање успјеха. Слично као и у Тршћанској операцији, већ у току борбе за тактичку дубину, Друга тенковска бригада, ојачана мото-пјешадијом и инжењеријом, добила је задатак да дејствује на правцу Вуковар — Винковци. У циљу извршења добивеног задатка, она је свој борбени поредок постројила у двије колоне. Десна колона добила је задатак да наступа прав-

¹⁾ Тако је наша ескадрила, која је подржавала Прву тенковску бригаду, тукла сопствену тенковску чету у Козини.

цем: Средњи Потез — Ловас — Опатовац — Сотин — Вуковар, а лијева: Средњи Потез — Ловас — Винковци. Покретну групу, у почетку дејства, подржавале су стрељачке и артиљериске јединице, али, што се она више удаљавала од њих, ова се помоћ све више губила и она је дејствовала самостално.

Постигнути успјех Прве армије првог дана боја био је огroman: Сремски фронт био је пробијен, а тенковске јединице су напредовале око 45 км и већ око 16.00 часова заузеле Вуковар и дошле до самог града Винковаца, који је сјутрадан ослобођен. Овако успјешно дејство тенк. бригаде омогућило је брзо наступање и стрељачким јединицама које су у пуној мјери користиле постигнути успјех.

Послије тога бригада је учествовала у борби за Плетерницу. Након те борбе Команда армије морала је ставити тенковску бригаду у резерву, јер је нестало горива, мазива и резервних дјелова, што је морао да обезбједи Трећи Украјински фронт, који то није учинио, те Команда армије више дана није могла да користи тенкове, баш када је њихова помоћ била нарочито драгоцјена. Благодареви великим напрезањима Команде позадине и људства бригаде, она је могла да се употреби тек испред самог Загреба, на посљедњој непријатељској одбрани, послије чијег је савлађивања искоришћена за самостално дејство при гоњењу и уништавању разбијеног непријатеља.

Као што се види, ова тенковска јединица коришћена је од Команде Прве армије према стварној ситуацији и потреби, повремено за непосредну подршку, а повремено као покретна група за развијање успјеха.

Какве закључке можемо извести из Тршћанске и Сремске операције наше Армије о употреби тенковских јединица у својству покретних група?

1 — И у једној и у другој операцији употребљавана је покретна група јачине једне тенковске бригаде са мањим ојачањима других родова војске, што показује да се може успјешно употребљавати и мања покретна група када командовање правилно изабере правац и моменат њене употребе.

2 — У Тршћанској операцији покретна група употребљена је на повољном правцу наступања, а не тамо гдје је била предвиђена у току планирања операције, што се чешће може десити у току извођења једне операције. Ова бригада је послије марша од 90 км прешла непосредно у борбени поредак у својству тенкова непосредне подршке без икаквих очекујућих положаја, а послије, у процесу борбе, формирала се у покретну групу за дејство у правцу Трста.

3 — Дубина задатка покретне групе у Тршћанској операцији износила је од 150 — 160 км, а просјечни дневни темпо напредовања око 30 км. Оволика дубина задатка и темпо дневног напредовања показују да и оваква покретна група, у одређеним условима, уз максимално напрезање људства и технике, може да рјешава задатке оперативне природе. На Сремском фронту, гдје је напад изведен на позициону одбрану непријатеља, тенкови су први дан борбе напредовали око 45 км.

4 — И у једној и у другој операцији тенковске јединице ангажоване су за пробој тактичке одбране непријатеља подржавајући пјешадију, да би касније, одвајајући се од ње, уз извјесна ојачања, развијале успјех у оперативну дубину. Карактер непријатељске одбране, нарочито у Тршћанској операцији, као и немање довољно противтенковских средстава и тенковске

резерве, погодовале су оваквој примјени тенковских јединица, које нијесу имале већих губитака у току борбе за пробој.

Овакав начин употребе, наиме, да се тенковске јединице користе у својству тенкова за подршку пјешадије, а касније у својству покретне групе, не може се узети као правило, и било би погрешно извући закључак да и у будуће можемо рачунати да ћемо и за једно и за друго користити исте тенковске јединице.

Увођење покретне групе редовно ће се одвијати у току борбе за савлађивање тактичке дубине непријатељске одбране, а када ће то бити, раније или касније, зависи од много услова о којима ће бити ријечи касније.

Битно је у овим операцијама то, да су оне показале могућност коришћења мањих покретних група и постизање великих успјеха, а начин увођења произилази из сваке конкретне ситуације на бојишту.

У нашим вјежбама ми би морали много више примјењивати мање покретне групе, дајући им донекле ограничене задатке. Но, не треба искључивати ни замашније оперативне задатке — на што нас упућује и наше ратно искуство из Народноослободилачког рата. Ојачања таквих група свакако би морала бити јача него што је то био случај у прошлом рату, јер ће им она омогућити самосталније дејство и већу ударну способност.

На Источном фронту зараћене стране употребљавале су у нападним операцијама крупне покретне групе. И у Њемачкој и у Совјетској армији тенкови су били једно од одлучујућих средстава боја и операције. Њемачка армија, за вријеме наступања у првим годинама рата, употребљавала је крупне тенковске јединице, дивизије и армије, не само као моћно средство за постизање оперативног успјеха, него су оне у много случајева, уз масовну подршку авијације, коришћене за самосталан пробој фронта. Слаба страна организације њемачких тенковских јединица била је првих година рата у томе, што су биле слабо ојачане другим родовима војске, а то је смањивало њихову ударну способност.

Совјетска армија употребу тенкова уско је везала уз дејство свих других родова војске, употребљавајући крупне тенковске јединице за постизање оперативног успјеха, пошто здружене јединице овладају тактичком дубином непријатељске одбране. У највише случајева она је била састава тенковског или механизованог корпуса, али су се употребљавале и мање покретне групе са ограниченијим задацима.

Какви могу бити задаци покретне групе?

Главни задатак покретне групе је да, користећи тактички успјех првог армиског ешелона, развије операцију у дубину, да тактички успјех претвори у оперативни са циљем да, у заједници са јединицама наступајуће армије, окружи и уништи непријатеља. У циљу извршења тога задатка, она ће морати, у највише случајева, да брзо заузме поједине важне положаје у оперативној дубини (поједине градове, насеља, прелазе преко ријека, итд.), како би предахитрила непријатеља и истргла му из руку најважније тачке, које би му могле послужити као најповољнија упоришта за организацију одбране у дубини. На тај ће начин покретна група створити услове за непрекидно нарастање темпа наступања здружених јединица, које коначно могу

обезбједити успјех који је она постигла. Дејство покретне групе у оперативној дубини уноси пометњу и дезорганизацију у непријатељској позадини нарушавајући му организацију везе и командовања. Таквим својим дејствима тенковске јединице у прошлом свјетском рату постале су главно средство за извођење маневра у циљу окружења и уништења непријатеља, и за брзо освајање широких просторија.

Један од најважнијих услова за успјешно увођење покретне групе у пробој, као и за исход операције, јесте правилно одређивање момента увођења. Моменат увођења покретне групе зависи од много елемената, које у сваком конкретном случају мора добро познавати онај командант који доноси одлуку за увођење покретне групе. Ни у једној операцији се не смије поступати шаблонски, па ма колико оне биле сличне.

Совјетска армија је у периоду од 1942 до 1943 године покретну групу уводила још у току борбе првих ешелона армије за овлађивање првим одбранбеним појасом и то обично после овлађивања главним положајима и међуположајима. Овакав начин примењивао се у периоду када није било довољно тенкова за непосредну подршку, који би својом подршком пјешадици убрзали пробој. Први ешелон армије, који је био лишен довољне помоћи тенкова за непосредну подршку, споро је напредовао и губио дуго времена у пробијању непријатељске одбране. Чекати док ешелони армије сами пробију први одбранбени појас, па тек онда уводити покретну групу може довести до неуспјеха операције, јер у томе случају бранилац може имати довољно времена да доведе резерве и да запосједне други одбранбени појас и тиме поремети све планове нападача. Због тога, да би се убрзао пробој, да би се спријечило придоласак резерви непријатеља и запосједање другог одбранбеног појаса и да би што прије изашла из тактичке дубине, покретна група се уводи раније — још у току борбе за овлађивање првим одбранбеним појасом. У оваквом случају вријеме има нарочити значај, тактички успјех треба што прије искористити како се не би дозволило непријатељу да довуче резерве на правац пробоја, те је зато потребно увести раније покретну групу која ће помоћи снаге првог ешелона армије при довршењу тактичког пробоја.

Недостаци оваквог начина увођења покретне групе јесу у томе, што тенкови могу претрпјети осјетне губитке и што је потребно извјесно вријеме за њихово сређивање и престојавање за даља дејства у оперативној дубини.

Затак првог ешелона армије је овлађивање првим одбранбеним појасом, те се, у првом реду, ојачава тенковима за непосредну подршку. У последњим годинама рата густина ојачања достигала је у Совјетској армији од 30 — 60, па и више тенкова на 1 км фронта код јединица које дејствују на правцу главног удара. Кад су здружене јединице ојачане довољним бројем тенкова непосредне подршке, онда нема потребе да се покретна група уводи прије него што се заузме први одбранбени појас, јер први ешелон армије, ојачан довољним бројем тенкова, може релативно брзо савладати отпор непријатеља, а покретна група биће сачувана за увођење у пробој ради овлађивања другим одбранбеним појасом и за даље дејство у оперативну дубину. Ако армија има довољан број тенкова за подржавање другог ешелона и овлађивање другим одбранбеним појасом, онда нема потребе уво-

дити покретну групу прије овлађивања другим одбранбеним појасом, како би јој се сачувала пуна снага за брзо дејство у оперативну дубину.

Из наведеног се види од колике је важности моменат увођења покретне групе у пробој и да тај моменат зависи, у првом реду, од снага армије која пробија фронт, њене засићености тенковима, карактера одбране, степена утврђености, природних услова земљишта, итд. У сваком случају, највећа је опасност закаснити при увођењу, што може да пружи могућност непријатељу да благовремено довуче резерве на мјесто пробоја и доведе у питање читаву операцију. Исто тако је опасно увести покретну групу прије времена и свести је на улогу тенкова непосредне подршке, ангажујући је у општем боју и тако изложити дејству још увијек чврсте и ефикасне противтенковске одбране непријатеља. Истина, то може ићи на корист тактичког успјеха, али на штету операције као цјелине, јер покретна група неће на вријеме ући у оперативни пробој или ће ући знатно ослабљена, са мало снага за даља дејства. Но, уколико ипак морамо увести покретну групу још у току борбе за овлађивање првим одбранбеним појасом, онда за то треба извршити свестране припреме. У многим случајевима моменат њеног увођења зависиће и од карактера земљишта. Покретна група мора имати одређен и довољно широк појас за маневрисање и повољне теренске услове за развијање, јер то може бити одлучујуће у датој ситуацији, да би се могла увести на линији гдје земљишне прилике пружају повољне услове за њено дејство, што може бити и у другом одбранбеном појасу или још даље иза њега.

Из наведеног можемо закључити да моменат увођења покретне групе у некој операцији може бити различит, што зависи од снага, средстава, карактера одбране и других услова. Најпогрешније је држати се шаблона. С обзиром на наше искуство и наше прилике увођење покретне групе у највише случајева морамо везивати за овлађивање првим одбранбеним појасом. Моменат увођења ипак не зависи само од снага армиских ешелона, јер борбена ситуација може да пружи услове да покретну групу уводимо још у току борбе за први одбранбени појас, без обзира на велику густину тенкова армиских ешелона, или касније, иако армиски ешелони немају велики број тенкова. Чак и 1945 год. на Источном ратишту покретна група увођена је у много случајева још у току борбе за први одбранбени појас, иако су армиски ешелони имали за непосредну подршку довољно тенкова.

Од одлучујућег је значаја за успјех избор правца главног дејства покретне групе. Најбоље је изабрати онај правац на коме ће се најуспјешније моћи употребити маса тенкова и других средстава. При томе се мора водити рачуна да тај терен има довољан број комуникација и да нема неких значајних природних препрека, које би спречавале брзо дејство тенковских јединица.

Упркос таквих услова који омогућавају масовну примјену тенкова, често пута, да би се постигло изненађење, покретна група ће се увести баш на оном терену гдје су услови ограниченији, гдје је терен тежи и мање проходан и са мањим маневарским могућностима. У том случају покретној групи треба дати што више инжињерије, која ће најчешће имати врло велику улогу у брзом наступању тенковских јединица.

Припрема за увођење тенковске покретне групе

У период непосредних припрема рачуна се вријеме од доласка покретне групе у очекујући рејон па до њеног увођења у пробој. То вријеме креће се нормално од 3 до 7 дана. Још прије доласка покретне групе у очекујући рејон, потребно би било организовати вјежбе увођења у садејству са другим родовима, како у дневним тако и у ноћним условима, и то на сличном терену какав ће бити у стварној ситуацији. При овим вјежбама претпостављати најјачу утврђену одбрану са мноштвом ПТ препрека, ПТ ровова, минских поља и других средстава, како би покретна група била потпуно припремљена за савлађивање највећих тешкоћа.

За вријеме припрема у очекујућем рејону треба предвидјети могућност да покретна група неће бити уведена на правцу главног удара. У случају да се у току пробоја на овом правцу благовремено не испољи успјех, мора се унапријед створити погодна могућност за њену употребу на неком од помоћних праваца. Зато у току припреме треба омогућити старјешинама покретне групе да се упознају са свим правцима који могу доћи у обзир за њено увођење и да их извиде. Ако се то раније не предвиди, може доћи до неуспјеха са покретном групом и на помоћном правцу, јер јој је непознат како карактер земљишта, тако и карактер одбране.

Очекујући рејон, на који покретна група долази већ послје доношења претходне одлуке команданта армије о њеној употреби, обично је удаљен од предњег краја 15 до 20 км. То отстојање може бити веће или мање, што зависи од постојећих услова у погледу обезбјеђења рејона од угледа са земље и из ваздуха и степена сигурности од артиљерске ватре непријатеља. Очекујући рејон одређује се у зони противавионске одбране армије, како покретна група не би била упућена само на заштиту своје противавионске артиљерије, које редовно нема у толикој мјери да би се могла ефикасно бранити од ваздушних напада непријатеља. Распоред покретне групе у очекујућем рејону треба да буде такав да пружа најповољније услове противавионског обезбјеђења; она треба да буде разређена на широј просторији по бригадама, пуковима и батаљонима, што ће јој, у исто вријеме, омогућити брзо прикупљање ради дејства против евентуалног напада непријатељских тенкова или ваздушног десанта.

При избору очекујућег рејона треба посветити нарочиту пажњу захтјеву да он лежи на пројектованом правцу употребе покретне групе, односно на правцу главног удара наступајуће армије. Он мора одговарати потребним условима пролазности како би се јединице могле брзо постројити у борбене поретке за увођење у пробој. Често пута то захтијева обимне инжињерске радове за уређење маршрута и путева који изводе ка полазном рејону и линији увођења.

Полазни рејон за покретну групу је обично удаљен 3 до 5 км од предњег краја непријатеља. Увијек је пожељно да покретна група пође у пробој из полазног рејона. Но, ако овај рејон нема природних услова да јој пружи довољно заклона од земаљског и ваздушног осматрања, онда га не треба ни посједати, већ у пробој поћи непосредно из очекујућег рејона, а линија развијања у том случају биће или ранији предњи крај непријатељске

одбране или дубље иза борбених поредака своје пјешадије, што ће зависити од момента увођења покретне групе.

Да би се извршило успјешно увођење покретне групе и да она не би претрпјела сувишне губитке, ширина пробоја треба да износи 8 до 10 км. Ова ширина је довољна да се покретна група уведе у неколико колона, а да не буде изложена непосредном бочном дејству непријатељске артиљерије. Но, упркос томе, покретна група уводиће се много пута и када зона пробоја није шира од 4 до 6 км, али обавезно уз јака бочна обезбјеђења артиљеријом и под заштитом димних завјеса.

Да би се могле благовремено извршити потребне припреме, командант покретне групе морао би још прије доласка на очекујући рејон да добије претходну заповјест команданта армије и основне задатке. Као најважнији од њих су слиједећи:

— општи задаци и правац главног дејства покретне групе у претстојећој операцији;

— просторија очекујућег рејона, вријеме доласка и запосиједања;

— полазни рејон за увођење покретне групе, уколико се увођење не предвиђа непосредно из очекујућег рејона;

— маршруте од очекујућег рејона до полазног рејона, односно до линије престизања пјешадије;

— приближна линија увођења и приближно вријеме увођења;

— границе појаса увођења у пробој;

— правац дејства у оперативној дубини;

— основе садејства с другим родовима војске, средства и начин обезбјеђења увођења у пробој;

— материјално-техничко обезбјеђење за претстојећу операцију.

Организација и одржавање непрекидног садејства између покретне групе и здружених јединица један је од битних услова за успјех операције. Оно мора да обезбједи сагласност борбених дејстава према циљу, времену и мјесту. У том циљу организује се заједничко извиђање на коме се добијају потребни елементи за доношење коначне одлуке. За правилну и свестрану организацију садејства одговоран је командант армије, односно командант оне здружене јединице која врши пробој и на чијем се сектору уводи покретна група. На основу одлуке команданта армије тенковски, стрељачки, артиљериски и авијацијски штабови заједнички разрађују детаљне планове садејства и обезбјеђења увођења покретне групе у пробој. На основу ових планова издају се сва потребна наређења и организује садејство унутар покретне групе и ње са осталим јединицама. Послије извиђања са командантом армије, командант покретне групе мора обавезно организовати извиђање терена и непријатеља са потчињеним командантима, на основу кога ће донијети и своју коначну одлуку, која треба да садржи: замисао претстојећих дејстава, постројавање борбеног поретка, ближи и следећи задатак, линију преласка пјешадије, маршруте и правце кретања, као и све остале потребне елементе који регулишу рад свих родова, штабова и органа покретне групе.

Приликом разраде садејства морају се тачно означити маршруте и колонски путеви за увођење покретне групе и у које вријеме они морају бити потпуно слободни од осталих трупа, као и њихово обезбјеђење у инжињерском смислу.

Потребно је да се до танчина регулише артиљериско обезбјеђење увођења, као и начин подршке са стране авијације.

Командант армије мора организовати специјално извиђање за рачун покретне групе и заштиту у противавионском смислу како за вријеме припрема, тако и за вријеме увођења у пробој и предвидјети потребна димна средства приликом увођења.

Правилна организација садејства са здруженим јединицама и родовима војске мора обезбједити брзо увођење покретне групе у пробој. Таква организација треба не само да обезбједи брзо и благовремено увођење покретне групе, него да јој сачува снагу за дејства послјије изласка из пробоја у оперативну дубину.

Увођење у пробој претставља врло сложену радњу која се може остварити савреном организацијом садејства и максималним залагањем свих старјешина. Моменат увођења обично се поклапа са промјеном извјесних артиљериских положаја, са кретањем масе људства и технике кроз ватру и рушевине, при још јакој одбрани непријатеља и под дејством његовог ваздухопловства. У таквој ситуацији обезбјеђење предвиђених маршрута и путева захтијева највеће напоре и посебно организовање службе саобраћаја да би у одређено вријеме били потпуно слободни и оспособљени. Ако се не предузму енергичне мјере, упркос свим плановима садејства, предвиђени правци покрета биће закрчени разним дјеловима који се крећу иза линије фронта, што може да доведе до закашњења. Омогућавање проласка кроз борбени поредак својих трупа је најтежи проблем при увођењу покретне групе и то утолико тежи што непријатељ у том моменту подузима све мјере да онемогући њено увођење.

Увођење покретне групе у недавном нашем маневру можемо узети као најбољи доказ ове поставке. Упркос свим припремама и јасно прецизираним наређењима, ипак су скоро сви путеви били закрчени разним дјеловима у моменту када је покретна група увођена. У ратним условима, уколико не би биле предузете озбиљне мјере, покретна група би закаснила и то би се могло тешко осветити.

Садејство са артиљеријом

Артиљерији се постављају најтежи и најодговорнији задаци у погледу обезбјеђења увођења покретне групе у пробој. Покретна група улази у пробој у најповољнијем случају на ширини пробоја од 8—10 км, но редовно ће та ширина бити ужа. У сваком случају, један од најважнијих задатака армиске артиљерије биће парализовање бочне непријатељске артиљериске ватре. Други важан задатак артиљерије је масирање јаке ватре на фронту увођења. У коликој ће мјери артиљерија бити ангажована, како за тучење бокова, тако и фронта наступања, зависи од стварне потребе, али никад не смије да се смањује учешће артиљерије на рачун брзине дејства покретне

групе. Ако се покретна група уводи последије овлађивања првим одбранбеним појасом и ако има задатак да сама овлада другим одбранбеним појасом, онда је мора подржавати већина армиске артиљерије. За све вријеме увођења покретна група мора, тако рећи, бити ограђена артиљериском ватром. Њена формациска и придодана артиљерија начелно се не користи при увођењу, уколико за то нема нарочите потребе, како би се сачувала за каснија дејства у оперативној дубини, гдје ће покретна група бити лишена помоћи армиске артиљерије. У циљу што даљег праћења покретне групе артиљериском ватром, требало би да артиљерија промијени положаје прије увођења покретне групе, а команда армије, кадгод је могуће, дужна је да обезбједи посебну групу далекометне артиљерије ради што дуже подршке покретне групе. У циљу успјешнијег садејства армиске артиљерије са покретном групом најбоље је одредити једног способног артиљериског официра који би се кретао с командантом покретне групе у засебном тенку с потребним радиосредствима.

Артиљерија у саставу покретне групе распоређује се тако, како би се најцјелисходније искористила у оперативној дубини. Један дио самоходне, противтенковске, а понекад и хаубичке артиљерије, треба придавати тенковским бригаама како би свака од њих била способна да рјешава самостално поједине тактичке задатке у оперативној дубини. Главна маса артиљерије кретаће се у главној колони на таквом мјесту одакле ће моћи пружити најефикаснију помоћ на правцу главног наступања за рачун извођења основног задатка.

Ако је покретна група само једна тенковска бригада, онда се мањи дио противтенковске и средњокалибарске артиљерије може придати и појединим тенковским батаљонима, али је начелно треба држати централизовано у колони, одакле ће она редовно моћи подржавати све тенковске батаљоне.

Колико ће бити ојачање покретне групе артиљеријом, зависи од њеног задатка и састава. Ако је покретна група јачине тенковског или механизованог корпуса, онда јој треба придати до једног артиљериског пука, а исто тако и до једног пука противтенковске артиљерије, уколико она у свом формациском саставу нема задовољавајући број ПТ оруђа. Када се ради о тенковској бригади као покретној групи, треба настојати да се ојача, по могућности, са што више самоходне артиљерије, а највише једним мјешовитим артиљериским пуком.

Противтенковско обезбјеђење за вријеме увођења у пробој мора узети на себе армија, која ће заштитити покретну групу од бочног дејства непријатељских тенкова. Често ће бити потребно користити и димна средства ради бочног обезбјеђења покретне групе.

Проблем противавионског обезбјеђења противавионском артиљеријом много је тежи. За вријеме увођења у пробој још увијек противавионска средства армије могу доста ефикасно да штите увођење покретне групе, али што се она више удаљава, тим више се лишава противавионске заштите армије и мора да се ослани на своју формациску противавионску артиљерију, која је недовољна, па, према томе, тежиште противавионске одбране прелази на авијацију.

Инжињерско обезбјеђење

Задатак је инжињерије да омогући тенковима и осталим возилима што брже кретање по земљишту. Кад је покретној групи онемогућено да брзо савлада све вјештачке и природне препреке које јој стоје на путу, онда се доводи у питање и њен успјех. Отуда и велики значај рада инжињерије, како у припреми, тако и у току дејства покретне групе кроз пробој и оперативну дубину.

У току припремног периода, од доласка јединица у очекујући рејон, инжињерија ради на уређењу положаја, путева, маскирању, уређењу мостова, итд. Већ у очекујућем рејону покретној групи треба додијелити као појачање до једног батаљона инжињерије. Највише посла имаће инжињерија у изради маршрута за кретање покретне групе из очекујућег до полазног рејона и даље кроз зону пробоја.

Инжињерија мора дјеловати одмах иза борбених дјелова пјешадије како би путеви били готови прије увођења покретне групе. Чишћење пролаза кроз минска поља, савлађивање разних природних препрека, оспособљавање мостова, минирања, разминирања, и др. претстављају огроман и сложен посао инжињерије за који мора да се ангажује како инжињерија покретне групе, тако и велики дио армиске инжињерије.

Због овако обимних послова инжињерија се редовно не употребљава у току увођења за бочно обезбјеђење, већ се оно препушта пјешадији и артиљерији. Њен главни задатак у оперативној дубини је обезбјеђење бокова и међупростора од дејства тенкова непријатеља, па се зато увијек формира по неколико ПОЗ-ова. Инжињерија у саставу покретне групе, поред осталог, претставља њен борбени дио при заузимању појединих јаких непријатељских упоришта, због чега мора имати довољно експлозива и других средстава.

Ако уводимо бригаду као покретну групу, главне послове инжињерског обезбјеђења при увођењу мораће узети на себе армиска инжињерија, јер ојачање бригаде не би смјело прећи више од двије чете, а највише до једног батаљона инжињерије. У условима земљишта као што је наше биће потребно дати јача инжињерска средства у састав покретне групе, чак можда знатно већа него што је то примјењивано на Источном бојишту. За велике покретне групе, јачине корпуса и дивизије, ојачање инжињерским средствима редовно ће се кретати од једног до два батаљона. Ако покретна група треба да савлађује и водену препреку, додају јој се и пловна средства. Артиљерске и инжињерске јединице, као и сви дјелови покретне групе, обавезно морају бити моторизовани, јер, у противном, она би била лишена маневарских способности.

Садејство са авијацијом

Улога авијације у дејству покретне групе је огромна. Поред фронтвске и армиске авијације, којима ће бити у том периоду главни задатак обезбјеђење дејства покретне групе, њој се још додјељују посебне ваздухопловне јединице за заштиту из ваздуха и за непосредну подршку на појединим правцима, линијама и упориштима. Ова авијација ради искључиво по

захтјеву команде покретне групе. У току припреме операције мора се са ваздухопловним старјешинама разрадити детаљан план садејства на сву дубину њеног дејства, почевши од очекујућег рејона.

Правилна организација садејства и благовремена правилна подршка са стране авијације биће могућа ако се командант ваздухопловних јединица, са потребним средствима везе, налази заједно са командантом покретне групе, а извјестан број ваздухопловних официра са командантима предњих одреда.

Да би помоћ ваздухопловства увијек била благовремена, а нарочито када покретна група дејствује на дубини преко 100 км, треба благовремено планирати пребацивање аеродрома ловачке и јуришне авијације. У том циљу се мора добро проучити аеродромска мрежа непријатеља, јер што се више покретна група буде удаљавала у оперативну дубину, тим ће више бити изложена дејству непријатељске авијације, а истовремено и све више лишавана редовне подршке властите авијације.

Колико ће бити ојачање авијацијом за подршку покретне групе зависи од расположивих снага, али би јој требало додати најмање бар једну мјешовиту дивизију. Пожељно је имати што већа ојачања.

Борбени поредак покретне групе

Тенковске и механизоване јединице у свом саставу имају велики број возила за пренос и вучу. При увођењу у пробој и при организацији борбеног поретка покретне групе, треба узимати само неопходан број неборбених возила, како би се колона што више скратила и како не би покретна група, постројена у двије до три колоне, била дужа од 10 — 15 км.

Распоред снага и средстава у покретној групи мора бити такав да се из њега најлакше може прећи у борбени поредак и савладати мањи отпор непријатеља из хода, без развијања главнине, ако то није неопходно потребно. Ради тога, покретна група ће постројавати овако свој борбени поредак: извиђачки органи, одреди обезбјеђења кретања, предњи одреди, ешелони главних снага и резерва. Покретна група мора бити спремна да брзо развије своје снаге за борбу у сусрету.

Извиђачки органи кретаће се непосредно иза пјешадије за вријеме пробоја, а последије увођења покретне групе крећу се 10—15 км испред главних снага.

Одреди за обезбјеђење кретања морају бити снабђевени потребним средствима за рашчишћавање путева да би омогућили брзо напредовање снага покретне групе. Зато се у њихов састав одређују пионири, мото-пјешадија, возила за уништавање мина и друга потребна средства. Ови одреди крећу се непосредно иза извиђачких органа на 1 — 2 км.

Кад покретну групу сачињава тенковски или механизовани корпус, у састав предњих одреда улази обично један до два батаљона тенкова, до једног батаљона пјешадије, дјелови самоходне артиљерије, инжињерије, итд. Мото-пјешадија и инжињерија, начелно, треба да се крећу на тенковима као десанти. Треба избјегавати да се у састав предњих одреда узимају возила на осовинама. Предњи одреди се крећу, за вријеме увођења, 3—4 км од главних снага, а особито када треба заузети чим прије неку важну тачку и предухитрити непријатеља да је не запосједне, а последије увођења, за из-

вршење постављених им задатака, они се могу удаљавати до 10, па чак и до 30 км. Често пута, пошто се крећу непосредно иза пјешадије кроз тактичку дубину, они јој могу дати помоћ ангажујући се за што бржи пробој.

Ако је покретна група јачине тенковске бригаде или нешто јача, онда ће и састав предњих одреда бити слабији него код великих покретних група. У том случају обично се одређује један тенковски батаљон са потребним ојачањима других родова војске.

Постројавање главних снага зависи од више услова.

Начелно, поредак се састоји из једног или два ешелона, артиљериске групе и резерве. Ако услови терена, као и непосредни задатак, дозвољавају постројавање главних снага у три до четири колоне, онда, обично, треба постројавати борбени поредак у једном ешелону. Ако су двије маршруте, онда ће бити потребно постројити борбени поредак у два ешелона. Гусјенична возила, гдје је могуће, треба да се крећу ван путева.

Какве ће снаге ићи у првом, а какве у другом ешелону зависи опет од средстава покретне групе, од претстојећег задатка и других елемената. Било да је покретна група тенковска или механизована, увијек у првом ешелону на челу главнине треба да се крећу тенковске јединице ојачане артиљеријом, самоходним оруђима, мото-пјешадијом и инжињеријом, како би биле способне за брзо и ефикасно дејство у сусретном боју. Чело колоне треба да се креће обично развијено, а остале снаге у колони, увијек спремне да се брзо развију.

У другом ешелону могу бити мото-стрељачке јединице ојачане тенковима и дјеловима самоходне артиљерије. То је само једна варијанта борбеног поретка, али те исте снаге могу бити и друкчије распоређене.

Артиљериска група обавезно се образује од придате и формациске артиљерије. Ова артиљерија може учествовати до увођења у пробој, ако је то потребно, и у артиљериској припреми по плану армије, с тим да пред почетак увођења уђе у састав покретне групе. Ниже артиљериске и минобацачке јединице придају се тенковским јединицама према потреби.

Без обзира колика је покретна група, обавезно је образовати резерву команданта. Ако је покретна група већа, командант може да остави у резерви до батаљона тенкова, до дивизиона ПТ артиљерије, дјелова инжињерије, итд., али, разумљиво је да ће та резерва бити знатно слабија уколико је покретна група мања. И у Тршћанској и Сремској операцији у резерву је улазила свега по једна чета тенкова са мањим дјеловима других родова војске.

Исто тако, када се ради о мањој покретној групи, какву смо примјенивали у току рата, најбоље ће бити борбени поредак постројити у једном ешелону, јер ће на тај начин у борби доћи до најбрже примјене свих борбених средстава.

Какав закључак можемо извести у вези припрема и организације садејства при увођењу покретне групе у пробој?

Како наше властито искуство, тако и искуство стечено у прошлом свјетском рату на другим ратиштима јасно показују да на припрему покретне групе треба гледати као на један од битних елемената њеног успјеха.

у операцији. Гдје буду изостале солидне припреме, сигурно је да ни успјех неће бити потпун.

Састав групе и постројавање борбеног поретка треба да произлазе из расположивих материјалних средстава, дате ситуације и карактера земљишта. Уколико су земљишни услови неповољнији, утолико ојачања треба да буду јача, а нарочито у моторизованој пјешадији и инжињерији.

Увођење тенковске покретне групе у пробој

Најбоље је у пробој ићи из полазног рејона. Кад нема полазног рејона, онда се покретна група креће у пробој са линије развијања, која је обично на предњем крају непријатељске одбране. Ако је борбени поредак пјешадије 7—8 км у дубини, покретној групи ће требати најмање 3 часа да пређе ову линију. За то вријеме биће задатак свих родова војске да врше најнапорније послове осигуравајући покретној групи што брже увођење.

Покретна група мора што прије да захвати други одбранбени појас, како би преухитрила непријатеља и онемогућила му организовану одбрану. Ако га је непријатељ запосјео, онда ће га она пробијати самостално уз подршку авијације и артиљерије или ће подржавати пјешадију. У случају када покретна група подржава пјешадију на другом одбранбеном појасу, одлучујућу улогу играће правилна организација садејства и пуно искоришћење свих расположивих снага и средстава.

Уколико морамо, усљед спорог развијања пробоја, да уводимо покретну групу последије овлашћивања првим положајима, првог одбранбеног појаса, садејство треба организовати тако да тенкови покретне групе подржавају јединице пјешадије која врши пробој.

У свакој операцији покретна група мора бити припремљена на то да може наићи на још непробијену одбрану или на дјелове који се жилаво бране, те мора бити спремна за могућност самосталног пробијања, а то ће имати огроман значај за њен плански и брз прелаз у борбени поредак са масом тенкова и друге технике. Схватање да је увођење покретне групе просто маршевање у неколико тенковских колона нема ничег заједничког са стварним њеним дејством.

При дејству покретне групе треба имати у виду да одлучујући фактор успјеха лежи у масовној и једновременој употреби тенкова и остале технике, као и њеној борбеној надмоћности. Не смије се дозволити да се та маса разбије и распине на мање дјелове и тиме ослаби компактност њеног борбеног поретка. Зато при великој надмоћности и на слабијег непријатеља треба изводити масовни удар, а не према слабом непријатељу одређивати и слабе снаге.

У току даљег напредовања у оперативну дубину главни начин дејства мора бити обухват са крила и позадине. Фронталне нападе треба избјежавати заобилазећи непријатеља, како би га напали с бока или позадине. Мања упоришта покретна група напада из покрета, али ако се морају ангажовати јаче снаге за њихову ликвидацију, онда их треба заобилазити, а гдје је неопходно потребно и блокирати мањим дјеловима до доласка наступајућих здружених јединица које ће их и ликвидирати. Ако је фронтални напад не-

избежан, треба га изводити на што ужем фронту. За вријеме дејства у оперативној дубини, треба водити рачуна да се бригада од бригаде не удаљава више од 10—15 км, јер већа удаљења могла би да онемогуће међусобно потпомагање и благовремено концентрисање свих снага на најважнијим правцима. При дејству мањих покретних група ова растојања биће много мања.

У нашим командно-штабним вјежбама скоро је у потпуности занемарено наше ратно искуство у погледу коришћења тенковских јединица. Као посљедица тога јесте честа употреба велике, гломазне покретне групе и тамо гдје им као таквима нема мјеста, гдје не могу доћи до изражаја, гдје им услови терена и комуникације ограничавају пуно искоришћење и гдје таква огромна група, умјесто да развија успјех, стварно га кочи, јер је у доста случајева упућена на једну комуникацију са ограниченим дејством ван ње. Истина је да ће веће покретне групе редовно моћи да изврше веће и сложеније задатке, али, ако оне превазилазе стварне могућности, и ако услови земљишта искључују њену примјену као такве — онда су оне не-реалне.

На овим вјежбама често се показују озбиљне слабости у припреми, организацији, времену и начину увођења покретне групе у пробој. У многим вјежбама моменат и начин увођења су скоро исти, по истом шаблону, иако у различитим ситуацијама. Скоро редовно се дешава да је вријеме увођења послуже овлађивања првим одбранбеним појасом и то обично сјутрадан, у свануће, ма да се, с обзиром на ситуацију, морала раније или касније уводити. Исто тако, честа је појава да се покретна група постројава у двије колоне, иако је то најнижи минимум који не дозвољава брзо развијање и масовну употребу свих средстава, ма да су постојали услови да се може увести у више колона.

Ешелонирање борбеног поретка не одговара увијек стварној ситуацији у односу на непријатеља и на земљиште. Најчешће се дешава да покретна група иде просто у колонама, маршевским поретком и тако прелази пјешадију и даље напредује у оперативну дубину, а да при томе није узет у обзир проблем савлађивања тактичке дубине, готовост покретне групе да сама врши пробијање, јер ће непријатељ сигурно на појединим линијама још увијек да се брани или ће запосјести други одбранбени појас. Покретну групу треба припремити увијек на најтеже, а уколико се она у току тактичке дубине не мора ангажовати у борби, утолико боље, јер ће бити способнија за даља дејства. Треба увијек припремити покретну групу да и она учествује у пробоју, ако здруженим јединицама не пође за руком да га благовремено пробију (што може довести у питање читаву операцију).

Овакве слабости и недостаци искључују правилну организацију садејства са осталим родовима војске. Увело се просто као обавезно мишљење да се покретна група уводи кроз тактичку дубину до линије престижања пјешадије ноћу, што је практично невјероватно тешко, а у много случајева и немогуће и што искључује организацију садејства. Редовно, ширина пробоја неће бити већа од 4—6 км и да би покретна група ишла кроз тај отвор до престижања пјешадије, обавезно је максимално напрезање свих родова војске и ваздухопловства ради обезбјеђења њених бокова и успјешног увођења.

Организација садејства са артиљеријом обично је слаба и препушта се, углавном, артиљериским штабовима, а да о томе мало знају тенковске старјешине. Команди покретне групе није често пута познато каква артиљерија, каква количина, са којих положаја врши артиљериско обезбјеђење увођења у пробој.

Организацији садејства са авијацијом поклања се, такође, недовољна пажња. Слабо је организован систем за позивање и навођење, као и сигнали за распознавање. Припрема и садејство покретне групе са свим родовима војске ствар је општевојног штаба, који организује пробој фронта, и у томе га не може замјенити нико, а дешава се, у највише случајева, да се препушта штабу покретне групе.

Инжињерским припремама, које су нарочито важне, поготову када се покретна група уводи на јако утврђеном фронту непријатеља, на испресјечаном и неподесном земљишту, а што је редован случај у нашим вјџбама, такође се поклања мала пажња.

Сличне грешке, у мањем обиму, дешавале су се и у раду покретне групе на нашем великом маневру. Њено увођење у пробој на земљишту са разним препрекама и без иједне комуникације може се узети као врло поучан примјер који је истовремено открио неке слабости и грешке. Почетак увођења био је први дан напада, још у току борбе здружених јединица за овлађивање првим одбранбеним појасом. У том моменту организација садејства са артиљеријом и са авијацијом била је доста слаба, иако би редовно артиљерија морала да туче непријатељске бокове, који својим непосредним дејством угрожавају покретну групу. Цјелокупна авијација и артиљерија углавном су дејствовале у том моменту за рачун пјешадије, која се борила за савлађивање међуположаја и артиљериских положаја непријатеља, а покретна група кретала се без заштите. Исто тако, било би сувише ризикантно преноћити са покретном групом на оним положајима на којима је она преноћила у самом појасу пробоја, иза борбеног поретка пјешадије, непосредно пред другим одбранбеним појасом.

Сјутрадан, у периоду напада на други одбранбени појас, артиљериска ватра није била у првом реду усмјерена на подршку покретне групе, нити је команда покретне групе увијек знала ко је подржава и до које линије. У најкритичнијем моменту организација подршке са стране авијације подбацила је, а сама покретна група, изложена јаком дејству „плавих“, који су врло добро дејствовали, сигурно би претрпјела тешке губитке. Но, упркос тих недостатака, увођење покретне групе из нашег успјешно изведеног маневра може послужити као добар примјер за обуку старјешина и штабова.

Командовање

Доношење брзих и правилних одлука и њихово провођење у живот у виду задатака потчињеним, руковање материјално-техничким обезбјеђењем, као и стална и непрекидна контрола, битни су елементи командовања. Командовање у покретној групи тим је више компликовано што у свом саставу има и јаке дјелове свих родова војске, чије садејство треба савршено међусобно организовати, а посебно између покретне групе, здружених једи-

ница и ваздухопловства. Због брзих промјена борбених ситуација команде имају ограничено вријеме за рјешавање задатака и за доношење одлука. Штабови морају бити врло покретљиви да би се брзо могли наћи тамо гдје се воде одлучујући бојеви, а велика покретљивост тенковских јединица брзо ствара нове ситуације.

Благовремено доношење одлуке команданта армије, у којој обавезно треба да учествује и командант покретне групе, када се ради о њеном дејству, основа је из које проистичу све мјере за организацију командовања.

За вријеме напада здружених јединица у циљу пробоја командант покретне групе треба да се налази на командном мјесту команданта који организује пробој (обично командант армије). Он ће одатле имати највише могућности за увид о резултатима извиђања, о артиљериској припреми, о резултатима бомбардовања, итд. Команданти нижих тенковских јединица могу се налазити на командним мјестима оних дивизија које врше пробој на сектору гдје ће она бити уведена, уколико им то ситуација дозвољава. Командант покретне групе дужан је да даје своје предлоге и мишљења о времену увођења у пробој. На дати сигнал за увођење, који даје командант покретне групе по наређењу команданта армије, они се прикључују својим јединицама и заједно са њима иду у пробој.

У тенковским и механизованим јединицама штаб се обично, прије увођења, дијели на двије групе: оперативну, на челу са командантом, и другу, на челу са начелником штаба. Оваква подјела потребна је ради увођења покретне групе у пробој, с тим што ће група са командантом бити ближе борбеном поретку пјешадије ради одређивања времена увођења и непосредног руковођења. Међутим, за вријеме дејства у оперативној дубини, оваква подјела показала се као неподесна, јер командант и начелник са најужим дијелом штаба треба да буду заједно, како би могли заједнички да рјешавају тако сложене задатке.

Команда покретне групе креће се у колони са главним снагама у скоковима. Њено премјештање зависи од темпа наступања, а обично се врши последије сваких 10—15 км. При гоњењу непријатеља командовање се врши са кратких застанака.

Главна средства командовања су: радио, покретна средства везе и жична веза. Примјена жичне везе је могућа само у очекујућем рејону или у току борбе у окружењу.

Закључак

а) На крају треба истаћи да се са сигурношћу може очекивати да ће у евентуалном рату бити још масовнија примјена тенкова у борби, да ће њихова густина, како у нападу, тако и у одбрани, порастати и да ће тенковске здружене јединице претстављати главно средство за развијање операције.

б) Наше ратно искуство, а исто тако и искуства других армија, показала су могућност коришћења не само великих покретних група, него и мањих које у одређеним условима могу успјешно развијати напад у оперативну дубину.

в) На покретну групу не треба гледати као на јединицу сталног формациског типа, која је као таква једино могућа за развијање операције. Њен састав и јачина зависе првенствено како од расположивих средстава тако и од циља и карактера операције, као и од погодности земљишта за њено дејство. Испресјецано и брдско земљиште омогућава коришћење мањих покретних група којих може бити више, док отворен и раван терен пружа могућност за коришћење крупних тенковских јединица у својству покретних група.

г) Наше досадашње вјежбе мање-више третираше покретну групу као крупну тенковску јединицу, готово искључујући мање покретне групе какве су се у прошлом рату не само користиле код нас, него и код других армија, што би требало исправити.

Ма каквог састава била покретна група, њен успјех зависиће у многоме од свестраних припрема, правилне организације садејства са другим родовима војске, избора момента увођења, правца наступања и свих осталих мјера које захтјева једна сложена операција.

Добро упознавање свих наших старјешина са начином употребе тенковских јединица, како у нападу, тако и у одбрани, још ће више допринјети борбеној спремности наше Армије.